

גדעון (המשך)

פרק ו' טו ויאמר אליו בי אדוני, במה אושיע את-ישראל; הנה אלפי הדל במנשה, ואנכי הצעיר בבית אבי. טז ויאמר אליו יהנה, כי אהנה עמך; והפית את-מדון, כאיש אחד. יז ויאמר אליו, אם-נא מצאתי חן בעיניך; ועשית לי אות, שאמה מדבר עמי

לו ויאמר גדעון, אל-האלהים: אם-ישך מושיע בידי, את-ישראל--כאשר דברת. לז הנה אנכי, מציג את-גזת הצמר--בגרון: אם טל יהיה על-הגנה לבדה, ועל-כל-הארץ חרב--וידעתי כי-תושיע בידי את-ישראל, כאשר דברת. לח ויהי-כן--וישכם ממחרת, ויזר את-הגנה; וימץ טל מן-הגנה, מלוא הספל מים. לט ויאמר גדעון, אל-האלהים, אל-יחר אפך בי, ואת-ברך אף הפעם; אנסה נא-רק-הפעם, בגנה--יהי-נא חרב אל-הגנה לבדה, ועל-כל-הארץ יהיה-טל. מ ויעש אלהים כן, בלילה ההוא; ויהי-חרב אל-הגנה לבדה, ועל-כל-הארץ היתה טל

(1) רבינו סעדיה גאון אמונות ודעות מאמר ז

והוא שהבחינה על שני פנים, אחד מהם יכולת הבורא היכול על הדבר אם לא, וזה הוא האסור כאשר אמר תהלי' ע"ח י"ח י"ט וינסו אל בלבבם וגו' היכול אל לערך שלחן במדבר, והשני בחינת האדם ענינו אצל הבורא, היש לו אצלו מעלה יתירה אם לא, אחר שהוא מודה שהוא יכול על המעשה ההוא, וזה מותר כאשר אמר בגדעון שופטים ו' ל"ו ויאמר גדעון אל האלקים אם ישך מושיע בידי את ישראל אנסה נא רק הפעם בגזוה וגו' והוא כמו שאמרו בחנוני נא בזאת.

(2) **משבצות זהב** (ר' שבתי שעפטיל וייס) – גדעון חשד שמא אין ישראל ראויים ומחמת ענוותנותו סבר שהוא עצמו אינו ראוי לכך, ולכן שאל האותות. ולפי זה פירש, שלכן שאל בלילה הראשון שרק על גיזת הצמר יהיה טל ועל השאר יהיה חורב – כי בזה היתה ניכרת מעלת המנהיג שרק עליו תהיה השפעת ה'. והאות של הלילה השני היה להיפך: שעל כל הארץ יהיה טל דהיינו זכות ישראל ואילו גיזת הצמר תהיה יבשה כלומר שאין המנהיג ראוי כלל לכך ומכל מקום רצון הקב"ה שיישעו על ידו

פרק ז ב ויאמר יהנה, אל-גדעון, רב העם אשר אתך, מתתי את-מדון בידם: פן-יתפאר עלי ישראל לאמר, ידי הושיעה לי. ג ועתה, קרא נא באזני העם לאמר, מי-ירא וחרד, ישוב ויצפר מהר הגלעד; וישב מן-העם, עשרים ושנים אלה, ועשרת אלפים, נשארו. {ס} ד ויאמר יהנה אל-גדעון, עוד העם רב, הורד אותם אל-המים, ואת-פנו לה שם; והיה אשר אמר אליך זה ילך אתך, הוא ילך אתך, וכל אשר-אמר אליך זה לא-ילך עמך, הוא לא ילך. ה ויורד את-העם, אל-המים; ויאמר יהנה אל-גדעון, כל אשר-ילק בלשונו מן-המים כאשר ילק הפלב תציג אותו לכד, וכל אשר-יכרע על-ברכיו, לשותות. ו ויהי, מספר המלקקים בידם אל-פיהם--שלוש מאות, איש; וכל יתר העם, פרעו על-ברכיהם לשותות מים. {ס} ז ויאמר יהנה אל-גדעון, בשלוש מאות האיש המלקקים אושיע אתכם, ונמתתי את-מדון, בידך; וכל-העם--ילכו, איש למקומו

(3) **דברים יח: יא** – יח יא השמר לה, פן-תשכח את-יהנה אלהיך, לבלתי שמר מצותיו ומשפטיו וחקותיו, אשר אנכי מצוה היום. יב פן-תאכל, ושבעת; ודמים טבים תבנה, וישבת. יג ויבקרך וצאנך ירבו, ויכסף וזהב ירבה-לה; וכל אשר-לה, ירבה. יד **ורם, לבבך; ושכחת את-יהנה אלהיך, המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים.** טו המוליך במדבר הגדל והנורא, נחש שרף ועקרב, וצמאון, אשר אין-מים; המוציא לה מים, מצור החלמיש. טז המאכלה מן במדבר, אשר לא-ידעון אבתיה: למען ענתה, ולמען נסתה--להיטבה, באחריתך. יז **ואמרת, בלבבך: כחי ועצם ידי, עשה לי את-החיל הזה.** יח ויכרת, את-יהנה אלהיך--כי הוא הנתן לה כח, לעשות חיל: למען הקים את-בריתו אשר-נשבע לאבתיה, כיום הזה.

4) רש"י המלקקים בידם – אין זה דרך כריעה כלוקק בלשונו

רלב"ג – המלקקים בדים אל פיהם כי זה מורה על חריצות וגבורה ואולם אשר כרעו על ברכים לשתות הם עצלים

מלבי"ם – גם הכריעה מורה על בולמו התאוה לשתות בפעם אחת.

ט ויהי, בלילה שהוא, ויאמר אליו יהנה, קום רד במחנה: פי גמתי, בנדך. י ואם-גרא אתה, לרדת--רד אתה ופךה נערך, אל-המחנה

טז ויחץ את-שלוש-מאות האיש, שלשה ראשים; ויתן שופרות ביד-כלם וכדים ריקים, ולפדים בתוך הפדים. יז ויאמר אליהם, ממני תראו וכן תעשו; והנה אנכי בא בקצה המחנה, והנה כאשר-אעשה פן תעשו. יח ותקעתי, בשופר--אנכי, וכל-אשר אתי; ותקעתם בשופרות גם-אתם, סביבות כל-המחנה, ואמרתם, ליהנה ולגדעון.

5) אברבנל שופטים ז: יח לה' ולגדעון – בעבור החלום ששמע כדי שכשאשר ישמעו גדעון לא ישאר בהם רוח ויחרדו כצפור בזכרם החלום

מלבי"ם – לה' ולגדעון – רצה לומר יש פה ענין ניסי המיוחס לה' וענין טבעי המיוחס לגדעון

6) תוס' סנהדרין סג. כל המשתף שם שמים - לא דמי להא דכתיב (שופטים ז) חרב לה' ולגדעון וכן (במדבר כא) דברנו בה' ובך דלא אסור אלא במידי דאלהות

7) שמונה פרקים לרמב"ם... כי המעלות – מהן מעלות שכליות ומהן מעלות מידות וכן הפחיתויות מהן פחיתויות שכליות כסכלות והטפשות וקשי ההבנה ומהן פחיתויות מידות כרות התאוה והגאווה והכעס והקנאה והעזות ואהבת הממון ומה שדומה להן והן רבות מאד... ודע כי כל נביא לא יתנבא אלא אחר שייקנו לו מהעלות השכליות כולן ורוב מעלות המידות והחזקות שבהן... ואין מתנאי הנביא שיהיו לו מעלות המידות כולן עד שלא תחסרוה פחיתות כלל...

פרק ח'

א ויאמרו אליו איש אפרים, מה-הדבר הנה עשית לנו, לבלתי קראות לנו, פי הלכת להלחם במדן; ויריבון אתו, בקזקה. ב ויאמר אליהם, מה-עשיתי עמה ככם: הלא, טוב עללות אפרים--מבציר אביעזר. ג בידכם נתן אלהים את-שרי מדן, את-ערב ואת-זאב, ומה-יכלתי, עשות ככם; אז, רפתה רוחם מעליו, בדרך הדרך הנה.

8) רלב"ג פרק ט'

ה"ג הוא להודיע שראוי לברוח מהקטטה והמריבה כפי היכולת כל שכן כשיהיה אפשר שיתחדש מהמריבה ההיא ביטול הגעת תועלת ולזה ספר שהשתדל גדעון במה שהתרעמו עליו בני אפרים בפיוס ואם היו מריבין עליו על לא חמס בכפיו אבל היה ראוי להם לשבחו במה שבא להם מהישועה על ידו ולבקשת השלום השפיל עצמו מאד וכבד אותם ואמר הלא טוב עוללות אפרים מבציר אביעזר והשבית הריב בזה האופן... ואולם בזה המקום נתחברה סבה שנית להביא גדעון אל שפייס בני אפרים בקלות כי אולי זאת המריבה תמנעהו מהשלם ת ניצוח מחנה מדן לפי מה שאפשר ולזה ג"כ השתדל גדעון לפייס בני אפרים בקלות:

ד ויבא גדעון, הירדנה; עבר הוא, ושלוש-מאות האיש אשר אתו, עיפים, ורדפים. ה ויאמר, לאנשי סכות, תנו-נא כפרות לחם, לעם אשר ברגלי: פי-עיפים הם--ואנכי רדף אחרי זבח וצלמנע, מלכי מדן. ו ויאמר, שרי סכות, הנה זבח וצלמנע עמה, בידך: פי-נתן לצבאך, לחם. ז ויאמר גדעון--לכן באת יהנה את-זבח ואת-צלמנע, בדי: ודשתי, את-

בְּשֶׁרְכֶם, אֶת-קוֹצֵי הַמִּדְבָּר, וְאֶת-הַבְּרֻקָּנִים. ח. וַיַּעַל מִשֶׁם פְּנוּאֵל, וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כִּזְאת; וַיַּעֲנוּ אוֹתוֹ אַנְשֵׁי פְּנוּאֵל, כַּאֲשֶׁר עָנוּ אַנְשֵׁי סְכוֹת. ט. וַיֹּאמֶר גַּם-לְאַנְשֵׁי פְּנוּאֵל, לֵאמֹר: בְּשׁוּבִי בְּשָׁלוֹם, אֶתֵּן אֶת-הַמַּגְדָּל הַזֶּה... טז. וַיִּקַּח אֶת-זִקְנֵי הָעִיר, וְאֶת-קוֹצֵי הַמִּדְבָּר וְאֶת-הַבְּרֻקָּנִים; וַיָּדַע בָּהֶם, אֶת אַנְשֵׁי סְכוֹת. יז. וְאֶת-מַגְדָּל פְּנוּאֵל, נָתַן; וַיְהַרְג, אֶת-אַנְשֵׁי הָעִיר

יח. וַיֹּאמֶר, אֶל-זָבַח וְאֶל-צַלְמַנְעָה, אֵיפֹה הָאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר הִרְגַתֶּם בְּתַבּוּר; וַיֹּאמְרוּ, כְּמוֹד כְּמוֹהֶם, אַחַד, כְּתוֹר בְּנֵי הַמֶּלֶךְ. יט. וַיֹּאמֶר, אֲחֵי בְנֵי-אֲמִי הֵם; חֵי-יְהִינָה, לוֹ הַחַיִּיתִם אוֹתָם--לֹא הִרְגַתִּי, אֹתְכֶם.

9) **אברבנאל ח יז** ואמנם למה עשה זה גדעון, הסבה בו לפי שאנשי סכות ואנשי פנואל חטאו בשלשה דברים. האחד שלא באו לעזרת ה' בגבורים בהיותם סמוכים למקום המלחמה. השני לפי שלא קדמום בלחם ומים בהיותם עייפים ומלחמות ה' נלחמים, והיו מונעים הצדקה מהראויים אליה. השלישי לפי שדברו נגד גדעון דברים קשים ומרדו במאמרו והוא היה במקום מלך, והכתוב אומר ביהושע יהושע א' י"ח כל איש אשר ימרה את פיך יומת, הנפני שלשת הסבות האלה ראה להענישם. וידמה שלא הרג אנשי סכות אבל יסרם בקוצים ולאנשי פנואל הרג, לפי שעמדו נגדו להציל המגדל כמו שזכרתי, והיה בזה אם כן למוד מפורסם לכל ישראל שלא יזידו ו לעשות עוד כדבר הרע הזה

10) **ר' משה דוד וואלי:** גדעון חטא בכך כי לא די שהמיתם אלא שרצה שתהיה מיתתם בצער גדול וגם בחרפה ובבויון והחטא הזה גרם לו שנתגררו בו החיצונים והביאוהו לעשות את האפוד שהיה לו לביתו למוקש כמו שכתוב בסוף הענין וכ"ש שנתרבה עליו הקטרוג מפני שנהג יותר אכזריות עם אחיו היהודים ממה שנהג עם הערלים שהרי למלכי מדין הרגם כדרך אנשי המלחמה בחרב...ומה גם שהודיע למלכי מדין שהיה בדעתו לקיימם אלמלא שהם הרגו את קרוביו...וקפץ בשבועה לומר אליהם 'חי ה' לו החייתם אותם לא הרגתי אתכם' כאילו מוכרח הוא להרג אותם לפי שהיה גואל הדם של קרוביו ולא מפני שהיו אויבי השם ואויבי ישראל...ולכן נפל בסוף במוקש של האפוד כי תלה את הריגתם לכבוד משפחתו והיה צריך לתלותם בכבוד השם ולנקום נקמתם של ישראל.

כב. וַיֹּאמְרוּ אִישׁ-יִשְׂרָאֵל, אֶל-גְּדַעוֹן, מִשָּׁל-בְּנוֹ גַם-אֶתָּה, גַם-בְּנֵיךָ גַם בְּנֵי-בְנֵיךָ: פִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ, מִיַּד מִדְּיָן. כג. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם, גְּדַעוֹן, לֹא-אֶמְשַׁל אֲנִי בָכֶם, וְלֹא-יִמְשַׁל בְּנֵי בָכֶם: יְהִינָה, יִמְשַׁל בָּכֶם. כד. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם גְּדַעוֹן, אֲשַׁאֲלֶה מִכֶּם שְׂאֵלָה, וּתְנֶנּוּ-לִי, אִישׁ נָזֵם שְׁלָלוֹ: פִּי-נִזְמֵי זָהָב לָהֶם, פִּי יִשְׁמַעְאֵלִים הֵם. כה. וַיֹּאמְרוּ, נָתַן נָתַן; וַיִּפְרְשׂוּ, אֶת-הַשְּׂמָלָה, וַיִּשְׁלִיכוּ שָׂמָה, אִישׁ נָזֵם שְׁלָלוֹ. כו. וַיְהִי, מִשְׁקַל נִזְמֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר שָׂאֵל, אֶלְף וּשְׁבַע-מֵאוֹת, זָהָב--לְבַד מִן-הַשְּׂהָרָנִים וְהַנְּטִיפּוֹת וּבְגָדֵי הָאֲרָגָמֹן, שָׁעַל מַלְכֵי מִדְּיָן, וּלְבַד מִן-הַעֲנָקוֹת, אֲשֶׁר בְּצֻנְאָרֵי גְמְלֵיהֶם. כז. וַיַּעַשׂ אוֹתוֹ גְּדַעוֹן לְאֶפֹד, וַיַּצַּג אוֹתוֹ בְּעִירוֹ בְּעַפְרָה, וַיִּזְנוּ כָל-יִשְׂרָאֵל אַחֲרָיו, שָׁם; וַיְהִי לְגְדַעוֹן וּלְבֵיתוֹ, לְמוֹקֵשׁ. כח. וַיִּכְנַע מִדְּיָן, לְפָנָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יָסְפוּ, לְשַׂאת רֹאשָׁם; וַתִּשְׁקַט הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה, בִּימֵי גְדַעוֹן. {פ} כט. וַיִּלְךָ רַב־עַל בֶּן-יֹאשׁ, וַיֵּשֶׁב בְּבֵיתוֹ. ל. וּלְגְדַעוֹן, הָיוּ שְׁבַעִים בָּנִים, יִצְחָק, יָרְכוּ: פִּי-נָשִׁים רַבּוֹת, הָיוּ לוֹ. לא. וּפְלִיגְשׁוֹ אֲשֶׁר בְּשֶׁכֶם, יִלְדָה לוֹ גַם-הִיא בֶן; וַיִּשֶׁם אֶת-שְׁמוֹ, אַבְיִמֶלֶךְ. לב. וַיָּמָת גְּדַעוֹן בֶּן-יֹאשׁ, בְּשִׁיבָה טוֹבָה; וַיִּקְבֹּר, בְּקָבֶר יֹאשׁ אָבִיו, בְּעַפְרָה, אָבִי הָעֶזְרָי

11) אלשיך ח כז

יתכן כי עשה כן על כי האפוד של הכהן הגדול הוא מכפר על עבודת אלילים ערכין טז א על כן זכר עשה לנפלאותיו י תברך כי לא הביט אל העבודת אלילים שעבדו ויזכור את אפוד הכהן גדול ויצילם מיד מדין. על כן משלל מדין עשה אפוד, למען ישכילו לבלתי שוב עוד לעבודת אלילים, כי זה הפכה ומנגדה, ואליו יביטו לפרוש הימנה, כי לאו בכל שעתא מתרחיש ניסא להגין על השוגים בעבודת אלילים, והמה היפנו ויזנו אחריו כי אמרו לעובדו אם הוא הצילם

12) רלב"ג פרק ט וידמה שעשה זה להזכיר זה הנס ואם היה עושה

מזה כלי מה בבית האלהים בשילה היה נמשך לכוונת התורה בזה אלא שהוא הציג אותו בעירו בעפרה והיה זה סבה אל שזנו כל ישראל אחריו

משבצות זהב (ר שבתי שעפסיל וייס) ולולי דמסתפינא היה מקום לומר (ע"פ האברבנל) שגדעון לא ויתר על המלוכה שהוצעה לו בכל חדרי לבו, והניח מקום ליצר והשטן..שחפץ שהאדם יפסיד את המצוה הגדולה שעשה או ע"י גאווה והתנשאות או בתהיה חרטה וכדומה והוא שהשיא את גדעון לבקש מהם את הדבר הזה לזכר שרצו להמליכו.

13) **רמ"ד וואלי** – ולבו של גדעון הודיעו שהבן הזה של הפילגש עתיד למלוך על ישראל לפיכך וישם את שמו אבימלך כלומר שעתיד למלוך בשביל חשיבות אביו